

طراحی مدل مدیریت نظام انقلابی براساس بیانیه دوم انقلاب اسلامی

محمد مبینی^۱

اولین همایش بین المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

هدف از این پژوهش ارائه مدل مدیریت نظام انقلابی براساس بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی است که با استفاده از روش پژوهش کیفی - نظریه داده بنیاد و با ماهیت اکتشافی - بنیادی انجام گرفته است. از طریق روش نمونه گیری گلوله برفی به وسیله مصاحبه های عمیق و تشکیل گروه های کانونی با ۱۸ نفر از خبرگان، داده های پژوهش جمع آوری شد. داده ها براساس نظریه داده بنیاد و با رویکرد ساخت گرا کدگذاری و تجزیه و تحلیل شدند. از نتایج پژوهش نخست، دریافت می شود که نظریه نظام انقلابی در مبانی فلسفی و مؤلفه های سیاسی با دیگر نظام های سیاسی دنیا تفاوت دارد؛ و دوم اینکه، برای مدیریت همه مراحل دولت سازی، نظام سازی، جامعه پردازی و تمدن سازی نظام انقلابی مطرح بوده و این نوع نظام ضرورتی مستحکم برای تحقق تمدن نوین انقلابی به شمار می آید. در پایان، مدل نهایی مدیریت نظام انقلابی ارائه شده است.

واژگان کلیدی

انقلاب، انقلاب اسلامی، نظریه انقلابی، نظام انقلابی، مدیریت نظام انقلابی، نظام غربی، نظریه داده بنیاد

مقدمه

از میان همه ملت‌های زیر ستم، ملتی که با همت انقلاب را به نهایت رسانده و آرمان‌های انقلابی خود را حفظ کرده، ملت ایران است که با انقلاب پُرشکوه خود، بزرگ‌ترین و مردمی‌ترین انقلاب عصر جدید و موفق‌ترین نمونه نظریه سیاسی درباره حکومت‌داری به ظهور رساند.

در دوران معاصر و با سیطره اقتضانات دولت مدرن، کشورهای اسلامی همگی براساس ساختار دولت - ملت و براساس الگوی دولت مدرن به وجود آمده و استقلال یافته‌اند، ولی میراث زمامداری در اندیشه اسلامی مبتنی بر کلان نظریه «امت» مطرح شده است و افق حاکمیت را در جوامع اسلامی مشخص کرده است (غمامی و آجرلو، ۱۳۹۷: ۱۶۷).

در دهه‌های اخیر، کشورها دریافته‌اند که نوع نظام سیاسی حاکم در دستیابی به استقلال، آزادی و امنیت پایدار و اثربخش، از بالاترین درجه اهمیت برخوردار است. امروزه همچنین جوانان مؤمن و با بصیرت دنیا، تشنه عدالت و چشم‌انتظار نظام و فلسفه و منطقی هستند که نویددهنده آینده روشن باشد. درحقیقت، در دنیایی که ظلم و فساد و بی‌عدلتی، بین‌المللی شده و مستکبران و چپاول‌گران عالم به ارزش‌های انسانی شدیدترین تهاجمات را می‌کنند، اهمیت و ضرورت ایجاد نظامی مستقل، آزاد، مقتدر و جبهه‌بیداری و ایستادگی در مقابل این سلطه‌گران بیش‌ازپیش آشکار می‌شود. سیاست‌های اسلام‌ستیزانه استکبار جهانی در طول دهه‌های گذشته، سبب شده است رهبران دلسوز و انقلابیان واقعی در جست‌وجوی راهکاری حیاتی باشند که بتواند در مقابل نظام سلطه، عملیاتی شود. نگاهی به عملکرد انقلاب اسلامی ایران در طول چهل سال گذشته (۱۳۵۷-۱۳۹۷) آشکار می‌سازد تنها نظریه موفق و نسخه شفاف‌بخشی که توانست با به‌کاربردن ظرفیت‌های بی‌نظیر اسلام ناب به سمت آرمان‌های بلند خود حرکت کند و با وجود فشارها و تنگناهای گوناگون، با قدرت و شکوه، چهارچوب‌های بسته نظام سرمایه‌داری و سوسیالیستی را بشکند، بنابه فرموده مقام معظم رهبری (مدظله)، نظریه نظام انقلابی است (بیانات مقام معظم رهبری (مدظله)، ۱۳۹۷/۱۱/۲۲)؛ بنابراین، تبیین ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های این نظریه و معرفی زمینه‌ها، عوامل تاثیرگذار و موانع موجود در پیاده‌سازی آن از اهداف اصلی این پژوهش است. پرسش‌آغازین پژوهش این است: «نظریه نظام انقلابی چیست؟». پژوهشگر با استفاده از مصاحبه‌های عمیق و کدگذاری‌های باز،

محوری و گزینشی تلاش کرده است، مدل نظام انقلابی ارائه دهد؛ در واقع، نویسنده در این مقاله، می‌کوشد با تبیین زمینه‌ها، عوامل تاثیرگذار، موانع موجود و راهبردهای پیاده‌سازی نظام انقلابی، مدل مدیریت نظام انقلابی را نیز ارائه کند.

مروری بر ادبیات تحقیق

تعریف انقلاب

مفهوم «انقلاب» در دیدگاه اندیشمندان تعاریف متفاوتی دارد که هر یک از آنها به‌طور ویژه‌ای به آن پرداخته‌اند. والتر لاکویر^۱ مفهوم انقلاب را تلاش برای ایجاد و تحول بنیادین در سیستم حکومتی تعریف کرده است. کارل مارکس الهام اصطلاح «انقلاب» را به مفهوم تغییری ارزشمند و مترقی و کاستن نابرابری و ایجاد عدالت بیشتر به‌کار برده است، نویسندگان دیگر انقلاب‌ها را ضرورتی برای ایجاد پیشرفت اجتماعی و به مفهوم دوران هرج و مرج و کشمکش بی‌قید و بند برای قدرت که نتایج مخربی دارد، استفاده کرده‌اند. هانتینگتون (۱۹۶۸: ۲۶۴) انقلاب را حرکت سریع و ناگهانی در ارزش‌ها و باورهای مسلط، رهبری و حاکمیت سیاسی برای بازگرداندن ارزش‌های اجتماعی قدیم توأم با زور و خشونت داخلی تعریف کرده است. چالمرز (۱۳۶۳) نیز انقلاب را جلوه‌ای از خشونت و شیوه‌ای برای راهیابی به قدرت می‌داند. ولی وقوع انقلاب اسلامی ایران که یکی از بزرگ‌ترین پدیده‌های تاریخ در قرن بیستم بود و در زمره مهم‌ترین جنبش‌های سیاسی - اجتماعی به‌شمار می‌آید، تعاریف موجود و نیز نظریه‌های انقلاب را به چالش کشید و ضرورت ارائه تعریف جدیدی از انقلاب و نظریه‌های انقلابی را به‌دنبال آورد.

علت تفاوت آرا در درک مفهومی انقلاب، به پیچیدگی این پدیده اجتماعی مربوط است که به پیچیدگی و ناشناختگی انسان بازمی‌گردد. حضرت امام خمینی (ره) انقلاب اسلامی را دارای ویژگی‌هایی می‌داند؛ از جمله: برخورداری از پشتوانه عظیم فلسفه و فقه و معارف شیعه در طول هزار سال، انقلاب اجتماعی همه‌جانبه همراه با تحول بنیادین در زندگی انسان‌ها، استواری بر پایه فرهنگ و اعتقاد و ایمان در مراحل اوج‌گیری و سازندگی انقلاب، بهره‌مندی از رویکرد ارزشی و هدف‌گیری اصلاح مفاسد جهانی و بشری، حاکم‌سازی فرهنگ توحیدی به‌جای فرهنگ الحادی و استبدادی و شکل‌گیری بر مبنای نظم و انضباط انقلابی. رهبر معظم

1. Walter Laguer.

انقلاب حضرت امام خامنه‌ای (مدظله) نیز انقلاب را تفسیری اسلامی و الهی و تحولی اخلاقی، فرهنگی و اعتقادی می‌داند که به دنبال آنها تحول اجتماعی، اقتصادی و سیاسی و آنگاه رشد همه‌جانبه ابعاد انسان‌ها می‌آید (شفیعی، ۱۳۸۵: ۳۲-۷). شهید مطهری نیز انقلاب را ضمن داشتن ماهیت مردمی طغیان مردم یک ناحیه یا سرزمین، علیه نظم حاکم موجود برای ایجاد نظامی مطلوب معرفی کرده‌اند.

انواع انقلاب

عده‌ای انقلاب‌ها را به دو دسته تقسیم کرده‌اند: ۱. انقلاب کلاسیک؛ ۲. انقلاب مدرن. انقلاب کلاسیک استفاده از قوه قهریه و اعمال قدرت برای ایجاد تغییر در نظام حکومتی جامعه، به قصد برقرار کردن نظامی مبتنی بر قانون اساسی متفاوت، یا به‌طور کلی، ایجاد نوع دیگری از نظام حکومتی را گویند. انقلاب کبیر فرانسه، انقلاب مشروطه ایران و انقلاب روسیه را از نوع انقلاب کلاسیک دانسته‌اند. انقلاب مدرن نیز عبارت است از ایجاد اصلاحات اساسی در زمینه‌های اقتصادی با استفاده از روش‌های علمی و تکنولوژی. ولی نوع سوم از انقلاب وجود دارد که به‌وسیله انقلاب اسلامی ایران تجربه شد و آن نظریه اسلام سیاسی یا نظریه نظام انقلابی است. در این نوع انقلاب سه «آمن» وجود دارد: ایمان به خدا، ایمان به مردم و ایمان به هدف.

از ویژگی‌های بارز و اصلی انقلاب، وجود هدف‌های بلندمدت به‌منظور انجام تغییر و تحولات اساسی است؛ حال آنکه، این ویژگی در تحولات ناشی از کودتای نظامی وجود ندارد. ملاک موفقیت انقلاب‌ها دست‌یافتن یا نیافتن به هدف‌های انقلاب است. بعضی از اهداف انقلاب‌ها تحقق مسائل اقتصادی است؛ بعضی انقلاب‌ها در اصل پدیده‌ای اجتماعی حاصل از احساس بیگانگی و بی‌توجهی فرد به اجتماع بوده است و برخی انقلاب‌ها نیز پدیده‌ای سیاسی با هدف انتقال قدرت سیاسی قلمداد شده است.

ارسطو علت‌های انقلاب را دو دسته عمومی و خصوصی دانسته است؛ علت‌های عمومی در همه حکومت‌ها موجب انتقال قدرت می‌شوند، ولی علت‌های خصوصی تنها در نظام‌های سیاسی خاص به انقلاب می‌انجامد. مهم‌ترین علت‌های عمومی نابرابری و سودجویی است و علت انقلاب‌های خصوصی بنا بر اقتصادی آنها بررسی می‌شود. انقلاب اسلامی هم از

حیث ویژگی‌ها و هم از لحاظ علت‌ها از انقلاب‌های دیگر متمایز است. انگیزه‌های مشترک انقلاب‌ها را با وجود الگوهای متفاوت آنان، می‌توان ناشی از وقوع جنگ، استعمار و استثمار و نارضایی توده مردم دانست. انقلاب‌ها را با توجه به اهداف و رسالتی که برای خود قائل‌اند، می‌توان به دو دسته کلی تقسیم کرد: نخست، انقلاب‌های ناظر بر وضعیت مادی و دوم، انقلاب‌های ناظر بر وضعیت معنوی.

در حالی که، گونه نخست از انقلاب‌ها، تحول وضعیت موجود به منظور بهبود وضعیت سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و یا فرهنگی شهروندان را مدنظر دارند، دومین دسته نگرشی متفاوت دارند و با تعریف اهداف فرامادی چون بسط ارزش‌هایی خاص، یا تحقق الگوهای ویژه‌ای از زندگی و مفاهیمی از این قبیل که جنبه کیفی دارند، به انقلاب اهتمام می‌ورزند. البته، باید توجه داشت که گونه‌شناسی بالا ناظر بر «ایده‌آل‌تایپ‌ها» (مطابق گفتمان و بدی) است و در عالم خارج معمولاً گونه‌های ترکیبی وجود دارد که غلبه در آن یا با «مادی‌گرایی» و یا با «معنویت‌گرایی» است. از این منظر می‌توان نسبت منطقی بین این دو مقوله را عموم و خصوص من‌وجه ارزیابی کرد. بدین معنا که برخی از انقلاب‌ها با انگیزه‌ها و رسالت «معنویت‌گرایانه» به وجود می‌آیند و برخی خیر. همچنین، می‌توان اظهار داشت که همیشه معنویت‌گرایی یا مادی‌گرایی به انقلاب منتهی نمی‌شود، در حالی که، می‌توان تصویری از هر دو مقوله نیز داشت.

ولی در ارتباط با انقلاب اسلامی ایران، شاهد تحقق «الگوی تلفیقی» هستیم. در این الگوی تلفیقی، ارتباط دو حوزه به شکل اقماری برقرار می‌شود؛ به این صورت که، ساختار انقلاب اسلامی را می‌توان به دو ساخت اصلی تفکیک کرد: نخست، ساخت مرکزی که مشتمل بر ارزش‌های عالی اسلامی است. دوم، ساخت پیرامونی که مشتمل بر ملاحظات و اهداف سیاسی، اقتصادی و فرهنگی است.

از این منظر، هدف نخستین انقلاب اسلامی، ارتقای روحی انسان و تربیت الهی اوست تا از این راه فضای معنوی اسلامی پدید آید. در این سطح، فقط «اسلام» مدنظر است و غیر از آن هیچ عاملی مورد توجه نیست. معمار انقلاب اسلامی، حضرت امام (ره) در تحلیل این سطح از انقلاب اسلامی است که اظهار داشته‌اند: «ما که نهضت کردیم برای اسلام نهضت کردیم. جمهوری ما جمهوری اسلامی است... نهضت برای اسلام همان دنبال نهضت انبیا است»

(امام خمینی (ره)، ۱۳۸۹، ج ۱: ۱۱۵). حضرت امام (ره) در نقد حکومت محوری می‌فرمایند: «عهده‌دار شدن حکومت فی حد ذاته شأن و مقامی نیست؛ بلکه، وسیله انجام وظیفه و اجرای احکام و برقراری نظام عادلانه اسلام است» (ولایت فقیه: ۵۹). البته، این تنها یک چهره از انقلاب اسلامی است که معرف «معنویت‌گرایی» آن است. همچنین تأکید حضرت امام (ره) بر این نکته که اسلام عزت، اقتدار، پیشرفت و نظم را به جامعه باز خواهد گردانید، حکایت از رسالت مادی انقلاب اسلامی دارد. انقلاب اسلامی جامع هر دو بعد مادی و معنوی بوده است. انقلاب اسلامی اگرچه «معنویت‌گرایی» را در کانون توجه خود دارد و از این حیث شبیه الگوی «انقلاب‌های معنویت‌گرا» است، ولی نباید فراموش کرد که برای «بسط معنویت» اصلاح «وضعیت مادی» را به جد مدنظر دارد و در نتیجه، «ارتقای معنوی» و «اصلاح مادی» را توأمان در درون خود دارد.

تئوری تحلیل نظام انقلابی

در رابطه با تحلیل نظام انقلابی، باید به سه مسئله توجه شود: نخست، انقلاب یعنی حرکتی بزرگ و رو به جلو، که هرگز ایستایی ندارد و به‌طور دائم پیش‌رونده است (مقام معظم رهبری (مدظله)، ۷۹/۱۲/۹). دوم، نظام انقلابی نمونه‌ای منحصر به فرد از قیام یک‌پارچه توده‌های مسلمان علیه نظام فاسد حاکم و براساس ایده‌آل‌ها و آرمان‌های مکتب دینی است و حتی تعبیر «مشابه انقلاب‌های دیگر» نیز درباره آن صادق نیست. سوم، ناکارایی تئوری‌های تحلیلی موجود برای تحلیل این نظریه است و چهارچوب‌های تئوریک در متدهای سیاسی موجود بر ماهیت این نوع نظام انطباق نمی‌یابد و نمی‌تواند تمایز اساسی این نظام را با دیگر رخدادهای سیاسی روشن سازد.

تئوری‌های سیاسی موجود بیشتر بر پایه نگرش‌های مادی‌گرایانه انقلاب‌ها را تحلیل می‌کنند. بعضی از تئوری‌های غربی (معاصر) فلسفه انقلاب را در رابطه متقابل غیرصنعتی بودن، نداشتن ثبات و تعادل اجتماعی و سپس وقوع انقلاب جست‌وجو می‌کنند و در نوع مارکسیستی‌اش، مسائل اقتصادی و تضادهای اجتماعی منشأ اصلی آن تلقی می‌شود و در نهایت، نیز اعتقاد به جبر تاریخی و حاکم بر سرنوشت انسان‌ها؛ بنابراین، ضروری است که به تئوری تحلیل جدیدی دست یابیم.

شکی نیست که اصلی‌ترین رسالت تئوری سیاسی جامع و مانع، تحلیل منطقی پدیده سیاسی است. تحلیل منطقی به معنای تبیین ابعاد و جوانب موضوع در الگویی منسجم و هماهنگ خواهد بود. یعنی معرفی قضایا و مسائل مرتبط با یکدیگر درباره آن پدیده به گونه‌ای که، درنهایت، به علت‌یابی درست و معقول درباره وجود آمدن پدیده سیاسی و نیز آثار و لوازم آن دست یابد. از این رو، تبیین فلسفه نظام‌های سیاسی همواره یکی از مهم‌ترین موضوعات مهم و محوری در این باره، بوده است و تمام تئوری‌های تحلیلی نیز به نحوی در صدد معرفی این امر هستند.

ضرورت دستیابی به تئوری تحلیل نوینی برای شناخت ماهیت و حقیقت نظام انقلابی امری بدیهی است؛ بنابراین، ترکیب دو روش تحلیل منطقی و تاریخی برای تحلیل نظام انقلابی ضروری است.

در روش تحلیل منطقی، چهار عنصر اصلی در تحلیل عقلی یک شیء سنجش می‌شوند. آن چهار عنصر عبارت‌اند از: «مبانی» (قانون و علت)، «مواد» (اجزا و عناصر)، «روابط» (نحوه ترتیب اجزا) و «اهداف» (آثار و نتایج) و غرض از این نوع نگرش سیستمی، شناخت «ابعاد مکانی» موضوع است.

در روش تحلیل تاریخی که به دنبال شناسایی «ابعاد زمانی» پدیده سیاسی است، پس از طی مراحل شناخت «تغییری» و «تغییری» به بررسی «علل» و «علت‌العلل‌ها» پرداخته می‌شود. «شناخت تغیری» به معنای شناسایی خصوصیات و اختلافات شیء در حالت ایستا و «شناخت تغیری» به معنای بررسی سیر مراحل و مراتب رشد و تحول موضوع مدنظر و «شناخت علت و علت‌العلل» به معنای شناسایی قوانین حاکم بر سیر رشد پدیده و بررسی فلسفه حاکم بر قوانین آن خواهند بود. برای تحلیل «فلسفه نظام انقلابی» دو روش یادشده باهم تلفیق و سپس نسبت به پدیده نظام انقلابی، اعمال می‌شود.

نظریه نظام انقلابی

نظریه نظام انقلابی نخستین بار به وسیله مقام معظم رهبری (مدظله) در سال ۱۳۹۷ و در فرازهایی از بیانیه گام دوم انقلاب مطرح شد که می‌توان آن را در چهارچوب نظریات اسلامی قرار داد. به نظر می‌رسد ایشان نظریه نظام انقلابی را در عرصه حیات اجتماعی بشر مطرح

کرده‌اند که توانایی و کارآمدی دین را در اداره این حیات به اثبات رسانده است و آن را نظامی مردمی، مستقل و مبتنی بر ارزش‌های اصیل و نظام مبتنی بر آزادی فکر و عدالت اجتماعی معرفی می‌کند. از نظر ایشان، بهترین شکل سازمان اجتماعی همان «نظام انقلابی» است. این نظریه درست در نقطه مقابل نظریه‌های نظام جهانی و نظم نوین جهانی قرار دارد. استراتژیست‌های آمریکایی نظیر کسینجر و برخی از چهره‌ها و مسئولان غیرانقلابی کشور این جمله را تکرار می‌کنند که ایران باید بین دو گزینه «دولت - ملت» بودن یا «نهضت انقلابی» بودن انتخاب کند. برخلاف این، در بیانیه گام دوم انقلاب در مفهوم راهبردی «نظام انقلابی» تأکید شده است این دو باهم تناقض ندارند؛ چراکه، اولی ساختار را نشان می‌دهد و دومی آرمان را. گرفتن انقلاب از جمهوری اسلامی به معنی گرفتن آرمان و هویت از آن است. امروز هیچ کشور مهمی در دنیا وجود ندارد که سیاست خارجی آن متأثر از آرمان و هویتش نباشد. به عبارت دیگر، حتی منافع را هویت مشخص می‌کند. نظام انقلابی به معنی جست‌وجوی واقع‌بینانه آرمان‌های ملت است. نظام سیاسی بدون آرمان هرگز نمی‌تواند مولد «قدرت نرم» باشد؛ بنابراین، هرگز نمی‌تواند داعیه سخن جدیدی در روابط بین‌الملل داشته باشد. فهم این مسائل آشکار می‌کند که چرا تأکید بر عنصر انقلاب و چپستی معنای آن در عرصه سیاست خارجی اهمیت دارد. به عبارت دیگر، انقلاب اسلامی باعث پیشرفت و قدرت‌یابی جمهوری اسلامی شده است.

ویژگی نظریه نظام انقلابی را می‌توان براساس فرازی از وصیت حضرت امام خمینی (ره) نیز تشریح کرد. حضرت امام (ره) در بخشی از وصیت نامه سیاسی - الهی خود به همه کشورهای اسلامی و مسلمانان جهان سفارش می‌کنند که ضمن اجتماع در زیر پرچم اسلام و دفاع از محرومان جهان، به سوی تشکیل دولت اسلامی مرکب از جمهوری‌های مستقل و آزاد پیش روند. ایشان در این نظریه، موقعیت دولت‌ها را در سه سطح ملی، منطقه‌ای و جهانی در نظر گرفته‌اند. برای سطح ملی، تشکیل جمهوری‌های مستقل و آزاد، در سطح منطقه‌ای تشکیل دولت اسلامی مرکب از جمهوری‌های آزاد و مستقل مدنظر بوده و در نهایت تشکیل تمدن نوین اسلامی در سطح جهانی مطرح است. عنصر اساسی پیشرفت و ارتقای کشور در هر سه سطح با دراختیار داشتن توده‌های مردمی است که بتواند ضمن افزایش آگاهی‌ها و مهارت‌های سیاسی و اجتماعی آنها، بسیج و سازماندهی‌های لازم را برای حمایت و

پشتیبانی از ملت‌های دیگر مستضعف و محروم انجام دهد. کشورهای اسلامی باید برای تحقق تمدن نوین اسلامی به همدیگر نزدیک شوند و وحدت و اخوت اسلامی داشته باشند. موقعیت دولت‌ها در این نظریه باتوجه به تمایزات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی میان آنها متفاوت است و کشورهای اسلامی برای تحقق تمدن نوین انقلابی، باید با نظام سلطه و استکبار به مبارزه برخیزند و رابطه خود را با غرب قطع کنند. در صورت ضرورت رابطه، باید مواظب باشد که تحت استعمار و وابستگی غرب قرار نگیرند. نظام انقلابی که از متن ایمان و معرفت اسلامی پدید آمده است، میان جوشش انقلابی و نظم سیاسی و اجتماعی، تضاد و ناسازگاری نمی‌بیند و دامنه عمل جهانی و منطقه‌ای دارد و ضمن تأثیرگذاری اساسی در منطقه، در مسائل جهانی منطق قوی نیز دارد.

پس از تعریف نظام و انقلاب به صورت مفرد با تلفیق آنها به خوبی می‌توان معنا و تعریف «نظام انقلابی» را دریافت. مسلم است مراد از نظام انقلابی، ایجاد تحولات عمیق و بنیادی در سیاست، فرهنگ و اقتصاد مملکت و در نهایت، ارائه برنامه‌ای اجرایی برای اداره امور است. براین اساس، عواملی که نظریه نظام انقلابی ارائه شده به وسیله مقام معظم رهبری (مدظله) را با نظر غربی‌ها از نظام‌های انقلابی سیاسی صرف متفاوت می‌سازد، عبارت‌اند از:

- تحول انسانی و اجتماعی از اشتراکی به ایدئولوژی اسلامی؛

- متدلوژی فعالیت اجتماعی؛

- تاکتیک‌ها؛

- به‌کارگیری شعارهای اسلامی از تاریخ اسلام؛

- محوریت مسجد جهت سازماندهی و شبکه ارتباطی؛

- بیداری اسلامی توده‌ها و آمادگی آنها برای شهادت.

این نظریه به دنبال استقرار حکومت اسلامی است که یگانه هدف آن عمل به اهداف انسانی و مدنی و حذف بی‌عدالتی، استثمار از سراسر جهان و استقرار عدالت است.

مفهوم نظام انقلابی را می‌توان این‌گونه بیان کرد:

نظام انقلابی نظامی از نظامات سیاسی دنیا است که در آن:

۱. همه مسلمانان یک منطقه بسیج می‌شوند تا اراده و تلاششان گسترده‌تر، انکارناشدنی و

شکست‌ناپذیر شود؛

۲. جامعه اسلامی رهبری برمی‌گزیند که به اهداف مدنی اسلام پایبند باشد و به دنبال منافع قشر خاصی نباشد؛

۳. نیروهایی که از این طریق آزاد می‌شوند، قادرند جامعه را در همه سطوح داخلی بازسازی کنند؛

۴. نظام اجتماعی اعتماد و پایداری لازم برای مواجهه با جهان خارج را براساس شرایط خود کسب می‌کند (ر.ک. حشمت‌زاده، ۱۳۹۰: ۳۴).

طبق تعریف بیان‌شده از نظام انقلابی، می‌توان ادعا کرد که نخستین پیش‌نیاز آن، نفی کامل ساختار ایدئولوژیکی نظام جهانی کفر موجود در شکل نظام جهانی است. این نفی شامل ساختارهای نهادی نظام جهانی نیز می‌شود که به شکل نظام دولت - ملت، به‌ویژه در جهان اسلام، وجود دارد؛ بنابراین، نظام انقلابی عبارت است از استقرار نظام جامع و کامل اسلامی و تلاش برای اجرای مقررات، قوانین و برنامه‌های اسلامی در همه شئون زندگی جامعه. همچنین، نظام انقلابی عبارت است از نظامی با آرمان الهی و حاکمیت اسلام و برخوردار از روحیه انقلابی، با اتخاذ شجاعانه مواضع مستقل اسلامی، بدون وابستگی به دستگاه قدرت‌های ظالم دنیا، برزبان‌آورنده علنی آرمان‌ها، آرزوها و خواست‌های خود و پیگیری آنها و تترس در مقابل اخم قدرت‌ها، دست‌نشانندگان آنها و حکومت‌های فاسد، طرفدار طبقات مستضعف و محروم دنیا و نظام آکنده از معنویت و اخلاق است (برگرفته از فرمایشات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله)).

مبانی فلسفی نظام انقلابی

مبانی فلسفی نظام انقلابی، جامع مبانی فلسفی فردگرایی و جامعه‌گرایی در همه ابعاد آن بوده است و سپس براساس این جامعیت، روش بومی‌گرایی خود را در بُعد معرفت و ساختار ترسیم کرده است. در جدول شماره (۱) ابعاد و پیش‌فرض‌های فلسفی این نظام ارائه شده است.

جدول ۱: پیش فرض‌های فلسفی نظریه نظام انقلابی

مؤلفه‌ها	ابعاد
خدا محور، کل‌گرا و غایت‌گرا	هستی‌شناسی
کمال‌گرا و جمع عقل و احساس	بعد انسان‌شناسی
جمع جامعه‌شناختی و روان‌شناختی (مردم‌شناسی)	بعد روش‌شناسی و رهیافتی
جمع عدالت و آزادی	بعد اجتماعی
جمع حقیقت و واقعیت یا مطلق و نسبی بودن ارزش‌های اخلاقی	بعد فلسفه اخلاق
جمع مطلق و نسبی بودن شناخت انسان	بعد معرفتی
جمع دولت حاکم و دولت ناظر	بعد سیاسی
جمع انقلاب و اصلاح	بعد فلسفه اجتماعی
جمع قانون به مثابه محافظ ارزش‌های اجتماعی و ضامن منافع فردی	بعد حقوقی
جمع رهبران کاربزمائیک و رهبران مردمی و غیرکاربزمائیک	بعد حکومتی
جمع خانواده‌گرایی و دوری از خویشاوندگرایی	بعد بنیان اجتماعی
جمع دانش مردمی و فطری (دانش برخاسته از زندگی مردم) و علمی	بعد دانشی
جمع امنیت، عدالت و فراوانی	بعد شعار جهانی

مقایسه مبانی نظام انقلابی و نظام غربی

تمایز نظام انقلابی با شکل‌های دیگر نظام‌ها در جوامع سرمایه‌داری یا کمونیستی و یا هر نوع جامعه دیگری که اداره مردم در دست عده‌ای از سردمداران حکومت‌هاست در این است که نظام انقلابی بر اصول متغیر و وحی یعنی حق‌محوری، عدالت‌طلبی، معنویت‌طلبی و صداقت‌گویی بوده و الحادی بودن مکاتب مدیریت غربی براساس فاشیسم، اومانیسم، لیبرالیسم، منفعت‌گرایی، سودپرستی و لذت‌گرایی است (ر.ک. علی احمدی، ۱۳۸۳: ۴۳). در جدول شماره (۲) به مقایسه اجمالی نظام انقلابی و نظام غربی پرداخته شده است.

جدول ۲: مقایسه مؤلفه‌های سیاسی نظریه‌های نظام انقلابی و نظام غربی

مفاهیم	نظام انقلابی	نظام غربی
عناوین	انقلاب به نام خدا، انقلاب معنویت، انقلاب دینی، انقلاب مستضعفان، اسلام انقلابی، سلطه‌ستیزان، انقلاب اسلامی، مستضعفان، خداجویان، مردم‌گرایان، عدالت‌خواهان، محرومان، پابرهنگان و فقرا	لیبرال‌دموکراسی، سرمایه‌داری، سلطه‌گران، مستکبران، امپریالیست‌ها، کافران، مشرکان، منافقان، جنگ‌طلبان، طاغوتیان،
تفاوت در اهداف	آزادسازی و رهایی توده‌های مردم و انسان‌های مستضعف از چنگال ظالمان و ستمگران و از زنجیرهای اسارت و بردگی	به اسارت و بردگی کشاندن توده‌های مستضعف
تفاوت در اصول مسلم	استقلال، آزادی و مردم‌سالاری دینی	اومانیسم، لذت‌گرایی و جهان‌بینی مادی
تفاوت در کارویژه‌های دولت	مردم‌سازی، مردم‌داری، حمایت از دولت‌های هم‌سو و نهضت‌های آزادی‌بخش و کمک به بازسازی همه‌جانبه آنها	مردم‌داری و حمایت از دولت‌ها به قصد سلطه بیشتر بر آنها
تفاوت در روش‌ها	برنامه‌ریزی روش‌ها با ملاحظه و نگاه به آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب	خردابزاری
تفاوت در مبدأ قانون‌گذاری	کشف و استنباط قوانین الهی و تطبیق آن بر نیازمندی‌های انقلاب	تمایلات، خواسته‌ها، منافع دنیوی و گرایش‌های فعلی و زودگذر زمامداران
تفاوت در زمامداران و کارگزاران	اخلاقی و معرفتی، وفاداری به آرمان‌های انقلاب، علم دین، عدالت، تقوا، کفایت و مدیریت، شجاع و آگاه به زمان بودن، طرفدار طبقه‌های مستضعف و محروم دنیا	لااقتضاء، بدون پیش‌شرط، منوط به عرف جامعه، توانایی نسبی مدیریت کلان اجتماعی و وفادار به حزب حاکم
تفاوت در مبانی مشروعیت	اتکال به خدا، ایمان به هدف و اعتماد به مردم	وراثت، قهر و غلبه، قرارداد اجتماعی و ...
تفاوت در نوع مدیریت	مدیریت جهادی	مدیریت غربی
تفاوت در نقش مردم در نظام	نقش مستقیم در پیدایش، پیروزی، تداوم و ریشه‌دواندن انقلاب، حرکت عمومی مردم و توده‌ها با عزم و نیروی ایستادگی	نقش مستقیم در قالب حزب فعال سیاسی یا نظامی
تفاوت در فرهنگ	فرهنگ سلطه‌زدایی و جهاد و مقاومت در برابر ظلم و فساد بین‌المللی	فرهنگ سلطه‌طلبی
تفاوت در اقتصاد	اقتصاد مقاومتی	اقتصاد سرمایه‌داری و مساوات‌طلب
تفاوت در سبک زندگی	خدامحوری	لذت‌گرایی
تفاوت در نظام تعلیم و تربیت	انتقال تومانی ارزش‌های انقلابی، انسانی، اخلاقی و عقیدتی به افراد	عدم‌القای ارزش و مضر دانستن آن در فرایند تعلیم و تربیت

مفاهیم	نظام انقلابی	نظام غربی
تفاوت در حد آزادی	حدود اخلاقی و مصالح فرد و جامعه با ملاحظه آزادی دیگران، آزادی از بندگی نفس و آزادی از ستمگری و حاکمیت ارزش‌های باطل در جامعه	غیراخلاقی، دارای منابع مادی، قانون و پایمال نکردن آزادی دیگران
تفاوت در ارزش‌های نظام	جاودان و دائمی بودن ارزش‌های نظام انقلابی و از بین نرفتن آنها (مانند شجاعت، عدالت‌طلبی، ظلم‌ستیزی، ...) با گذشت زمان و تغییر مکان	در حال تغییر بودن ارزش‌ها به طور مرتب از زمانی به زمان دیگر و مکانی به مکان دیگر، ترجیحات، کمبودها، امیال و نیازهای انسان‌ها معیار ارزش‌های نظام
دین و سیاست	پیوستگی، تلازم و این‌همانی، سیاست ذیل دین و تحت هدایت و نظارت آن.	گسستگی، استقلال حوزه سیاست از حوزه دین، مداخله نکردن دین در امور سیاسی
دین و دولت	پیوستگی	گسستگی
دین و مردم سالاری	حاکمیت مردم بر سرنوشت خویش در چهارچوب دین	ناسازگاری آموزه‌های دینی با ارزش‌های دموکراتیک
جامعه و سیاست	پیوستگی امر سیاسی و امر اجتماعی، جامعه تحت هدایت سیاست	گسستگی؛ استقلال حوزه مدنی از حوزه سیاسی، سیاست تحت الشعاع جامعه
مبانی قدرت	قدرت نرم به عنوان قدرت اصلی و قدرت سخت نیز مکمل و در خدمت قدرت نرم	قدرت سخت به عنوان قدرت اصلی و قدرت نرم در خدمت قدرت سخت
مبانی فکری و اندیشه‌ای	دین‌گرایی، اسلام‌گرایی، الهیات رهایی‌بخش و مردم‌سالاری دینی با تکیه بر معنویت، عدالت و اخلاق	ماتریالیسم، سکولاریسم، لیبرالیسم و ناسیونالیسم
منافع ملی	منافع توده‌های مردم	منافع صاحبان قدرت و طبقه حاکم
اهداف	تقابل و رهایی از هر نوع سلطه	حفظ، تداوم و گسترش سلطه و استثمار جوامع
نوع حاکمیت	حکومت از مردم، برای مردم و در خدمت مردم (حکومت الله)	حکومت بر مردم، مردم در خدمت حکومت
نوع مقابله و منازعه	مقاومت و قیام‌های مردمی، دفاع همه‌جانبه، تقویت قدرت بازدارندگی (جنگ مستکبر و مستضعف)	جنگ‌های کلاسیک با استفاده از سلاح‌های کشتار انبوه، ترور و تحریم‌های بی‌سابقه
نوع رابطه دولت با مردم	راهبر و رهرو (محبت‌آمیز)	بر پایه رابطه حاکم و محکوم (آمرانه)
رابطه دولت‌ها با یکدیگر	دولت اسلامی مرکب از جمهوری‌های مستقل و آزاد	رابطه عمودی و سلسله‌مراتبی
ملاک سیاست	عدالت (امانت)	قدرت (منفعت و طمع)
نهادهای اثرگذار	گروه‌های اجتماعی، توده‌های مردمی، احزاب و سازمان‌های مردمی و نهضت‌ها و دولت‌های برخاسته از مردم	دولت‌ها و اتحادیه‌های دولتی، سازمان‌های غیردولتی تحت نفوذ دولت‌ها و گروه‌های بانفوذ (لایبی‌ها)
ساختار نظام حاکم	نظام ملت - دولت (نظام انقلابی)	نظام دولت - دولت

مفاهیم	نظام انقلابی	نظام غربی
ارتباطات و رسانه‌ها	دوسویه و در خدمت توده‌ها و محرومین (افزایش و رشد آگاهی‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی و تکامل انسان‌ها)	یک‌سویه و در خدمت و انحصار صاحبان قدرت (حفظ نظام سلطه / تخریب توده‌ها)
توسعه و پیشرفت	برپایه تعاون و همکاری جمعی و منافع جمعی	برپایه رقابت و حفظ منافع مادی (فردگرایی و تکاثر)
علم و فناوری	در خدمت و در اختیار عموم ملت‌ها و در جهت رفاه و آسایش عمومی (در مسیر صلح)	در خدمت و انحصار صاحبان قدرت و به‌عنوان ابزار قدرت (در مسیر جنگ)

روش‌شناسی تحقیق

جهت‌گیری این پژوهش بنیادی است؛ زیرا، ارائه الگو و تولید دانش و درک بهتر از نظام انقلابی که براساس نتایج پژوهش بنا می‌شود صیغه این پژوهش است. مبانی فلسفی این پژوهش، پدیدارشناختی است؛ زیرا، فرضیه‌ای وجود ندارد و واقعیت اجتماعی تنها از طریق سازه‌های اجتماعی مانند خودآگاهی، معانی مشترک و زبان، تحقق می‌یابد. رویکرد پژوهش نیز استقرایی است و مفاهیم در قالب مقوله‌ها و قضیه‌ها تدوین می‌شوند. هدف پژوهش پیش‌رو، اکتشافی است که شناسایی و ارائه مدل نظام انقلابی مدنظر پژوهشگر است. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه عمیق استفاده شده است و مفهوم نظام انقلابی از منابعی که در ادامه می‌آید، جمع‌آوری، بررسی و مطالعه شده است.

۱. بهره‌برداری از قرآن و احادیث و سیره عملی رسول مکرم اسلام (ص) و ائمه اطهار (س) در زمینه نظام انقلابی؛
 ۲. کلیه بیانات و فرمایشات و سیره عملی حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله)، استفاده از بیانیه گام دوم انقلاب، کتاب‌ها و پایگاه اینترنتی ایشان؛
 ۳. کتاب‌ها و تجربه‌های مکتوب درباره انقلاب‌های بزرگ دنیا؛
 ۴. مصاحبه با خبرگان و صاحب‌نظران.
- مشخصات افراد مصاحبه‌شده در جدول شماره (۳) ارائه شده است.

جدول ۳: مشخصات خبرگان تحقیق

تعداد	تحصیلات	تعداد	تجربه خدمتی
۶	کارشناسی ارشد	۵	۲۰-۲۷ سال
۱۲	دکتری	۱۳	۲۸ سال به بالا

پژوهش پیش‌رو از نوع پژوهش‌های کیفی است که در آن با استفاده از رویکرد نظریه داده‌بنیاد، مدل نظام انقلابی بررسی و معرفی شده است. نظریه داده‌بنیاد نوعی روش پژوهش کیفی است که به‌طور استقرایی سلسله رویه‌های منظمی را به‌کار می‌گیرد تا نظریه‌ای درباره پدیده مورد مطالعه بسازد (استراتوس و کوربین، ۲۰۰۸).

در این پژوهش، اطلاعات به‌روش مصاحبه‌های اکتشافی و عمیق به‌صورت هدایت کلیات و نیمه‌ساختاریافته گردآوری شده است. مشارکت‌کنندگان در آن، تعداد ۱۸ نفر خبره از اعضای هیئت علمی دانشگاه و حوزه بودند که سابقه فعالیت در پست‌هایی چون معاونت دانشگاه، مدیر مرکز علم و فناوری و گروه علمی بودند و از طریق نمونه‌گیری گلوله‌برفی انتخاب شده‌اند. در این روش، پژوهشگر از خبرگان خواسته است که پرسشنامه ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های نظریه نظام انقلابی را تکمیل کنند و به سؤالات مصاحبه پاسخ دهند؛ سپس از آنها خواسته شد که مدیران مشابهی را در مرکز خود یا مراکز دیگر، که برای پاسخگویی به سؤالات و انجام مصاحبه مناسب باشند، معرفی کنند. درنهایت، با مراجعه به افراد معرفی شده، در هجدهمین مصاحبه و به دلیل معرفی افراد تکراری اشباع نظری حاصل شد و جمع‌آوری اطلاعات و کار مصاحبه به پایان رسید. برای نمونه، برخی از سؤالات مصاحبه ذکر می‌شود: لطفاً خودتان را به‌طور کامل معرفی کنید. شما نظریه نظام انقلابی را چگونه تعریف می‌کنید؟ چه ویژگی‌ها، رفتار و روش‌هایی را برای نظام انقلابی برمی‌شمارید؟ تمایز اصلی نظام انقلابی با دیگر نظام‌های غربی و متداول در چیست؟ جایگاه نظام انقلابی در تحقق تمدن نوین انقلابی اسلام چگونه است؟ زمینه‌های ایجاد نظام انقلابی چیست؟ موانع تداوم نظام انقلابی در جامعه ایران چیست؟ و غیره.

جدول ۴: مشخصات مصاحبه‌شوندگان حوزه، دانشگاه و سازمان‌ها

تعداد	نوع سازمان	تعداد	رتبه سازمانی	تعداد	تحصیلات	تعداد	تجربه خدمتی
۵	حوزه و دانشگاه	۶	مسئول معاونت	۶	کارشناس ارشد	۵	۲۰-۲۷ سال
۱۳	سازمان دولتی	۱۲	مدیر گروه	۱۲	دکتری	۱۳	۲۸ سال به بالا

روایی و پایایی

در این پژوهش، برای افزایش اعتبار درونی از روش‌های کثرت‌گرایی، بازخورد مشارکت‌کننده، حداقل مداخله در توصیف و دریافت نظرات همکاران استفاده شد. برای تضمین درستی و اعتبار از راهبردهایی استفاده شد که در ادامه می‌آید.

۱. جمع‌آوری داده‌ها از چند منبع اطلاعاتی، اعتبار یافته‌ها را تأیید می‌کنند. مصاحبه با آگاهان کلیدی و خبرگان.

۲. با روش مقایسه دائمی در تحلیل داده‌ها، اعتبار افزایش می‌یابد. در این روش، مقایسه دائمی بین مقوله‌ها، رویدادها، زمینه‌ها و افراد مختلف انجام شد و در مرحله دوم، ضمن سؤال درباره روابط بین اجزا، درباره ماهیت متغیرها و اعتبار مدل مفهومی اولیه بحث شد.

جدول ۵: ساختار پیاژه فرایند پژوهش

نوع	مؤلفه
بنیادی	ماهیت پژوهش
رویکرد کیفی	نحوه انجام پژوهش
تفسیری	پارادایم حاکم بر پژوهش
استقرایی	رویکرد پژوهش
نظریه داده‌بنیاد	راهبرد پژوهش
مصاحبه‌های عمیق، گروه‌های کانونی	منبع گردآوری داده‌ها
داده‌بنیاد / ساخت‌گرا	روش تجزیه و تحلیل داده‌ها

یافته‌های پژوهش

در پژوهش پیش‌رو متون مربوط به نظام انقلابی از متون اسلامی و فرمایشات و بیانات حضرت امام خمینی (ره) و مقام معظم رهبری (مدظله) و تجربه‌های عملی انقلابی‌های شاخص عرصه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس در دوره‌ها و نقاط مختلف کشور بررسی شد. سپس، این متون مفهوم‌پردازی، مقوله‌بندی و براساس مشابهت، ارتباط مفهومی و ویژگی‌های مشترک بین کدهای باز، مفاهیم و مقولات (طبقه‌ای از مفاهیم) مشخص شدند. در جدول‌های شماره (۶)، (۷)، (۸) و (۹) کدهای باز، مقوله‌های فرعی و مقوله‌های مربوط به شرایط علی، زمینه‌ای، میانجی، پدیده‌محوری و راهبردها و پیامدهای مربوط ارائه شده است.

شرایط علی

نتایج تحلیل محتوای پاسخ مصاحبه‌شونده‌ها به سؤالاتی مانند برداشت و تلقی آنان از نظریه نظام انقلابی و مؤلفه‌های مؤثر بر نظام انقلابی برای پژوهش تمدن‌نویین انقلابی حاکی از وجود سه مقوله اصلی (ایجاد جامعه اسلامی توحیدمحور و عدالت‌گستر، ایجاد فرهنگ جهادی و ایجاد ساختار ارگانیکی در سازمان‌ها) در خصوص شرایط علی برای ایجاد پدیده مورد مطالعه است که کدهای باز مربوط به آنها به شرح جدول شماره (۶) است.

جدول ۶: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به شرایط علی

مقوله‌ها	کدهای باز
ایجاد جامعه انقلابی	قانون‌پذیری
	ساده‌زیستی و نفی اشرافیت
	داشتن باور و اعتماد به نفس و نفی خودباختگی
	داشتن روحیه استقلال‌طلبی و نداشتن وابستگی به قدرت‌های خارجی
	مردمی
	پرداختن به برنامه‌های ارتقا و توسعه سبک مدیریت جهادی
	تحکیم و توسعه اخلاق و کرامت انسان در مدیریت
	توجه به آرمان‌ها و اهداف بالاتر از اهداف سازمانی
	تلاش و کوشش مجاهدت‌آمیز و سخت
	ایجاد فرهنگ کار
ایجاد فرهنگ انقلابی	مدیریت نهادگرایی به جای مدیریت بوروکراتیک
	تعالی معنویت و روح ایمان، جهاد، فداکاری و ایثار مردم مؤمن
	مقابله با ضداثرات انقلاب اسلامی
	اتکا به قدرت لایزال الهی
	پرهیز از تفرقه
	توجه به اشاره و هدایت فقیه عادل
	ایجاد همدلی ملت و دولت و وحدت صفوف ملت
	ترویج فرهنگ مهدویت
	ترویج گفتمان مدیریت جهادی
	توجه به انسان به‌عنوان عاملی استراتژیک و نه ابزاری
ایجاد ساختارهای انقلابی	انعطاف‌پذیر و آماده تصحیح خطاهای خویش
	حضور دائم دستگاه کارآمد با نگاهی تیزبین و رفتاری قاطع در قوای سه‌گانه برای مبارزه واقعی با فساد
	حساسیت شدید به مرزبندی‌های خود با رقیبان و دشمنان
	دارای کارکرد حمایت از ملت‌های زیر ستم و جریان‌های آزادی‌خواه
	جهان و برخی دولت‌های مایل به استقلال
	مولد و تسهیل‌کننده مشارکت مردمی
	نگاه به توان و ظرفیت داخلی

شرایط علی

پدیده محوری

پدیده محوری مورد مطالعه در این پژوهش مدل نظریه انقلابی است که مشخصات مربوط به آن در جدول شماره (۷) ارائه شده است.

جدول ۷: کدهای باز و مقولات مربوط به پدیده محوری

مقوله محوری	مقولات	کدهای باز
مدل نظریه انقلابی	جمهوریت	حضور دائمی مردم در صحنه‌ها
		مشارکت در اداره امور کشور
		نقش تعیین کننده مردم در ساختار نظام
		داشتن حق تعیین سرنوشت خود
		نظارت همگانی
	اسلامیت	سیاست گذاری معطوف به آرمان
		هدف گذاری و برنامه ریزی راهبردی
		حاکمیت الهی
		عدالت
		اداره حکومت براساس موازین اسلامی و مطالبات مردم
		متصف بودن حاکمان به اخلاق اسلامی
		شرافت و کرامت انسانی توأم با مسئولیت در برابر خداوند و آزادی در برابر او
	انقلابیگری (حرکت انقلابی)	اسیر حدود تحمیلی نشدن، به گیرندگی قطره چکانی قانع نشدن، با امید دنبال اهداف انقلاب حرکت کردن، با انگیزه، نشاط، اصرار و پیگیری اهداف انقلاب را به دست آوردن
		صریح، صادقانه، قاطع و جازم حرف خود را زدن بصیر و بینا بودن پسچیدگی های شرایط زمانه را درک کردن در اتخاذ مواضع انقلابی تحت هر شرایطی صراحت داشتن
		صریح و بدون رودربایستی، بدون ترس و خجالت در مقابل دشمن، مواضع انقلاب و مبانی امام را بیان کردن از مفاهیم روشن و همه گیر در انتقاد و رویارویی با رژیم های فاسد استفاده کردن آلوده نشدن اندیشه و عمل انقلابیون به مفاهیم سیاسی مدرن

شرایط زمینه‌ای

این پژوهش شامل سه مؤلفه رهبری نظام انقلابی، مدیریت نظام انقلابی و محیط جهان اسلام از مقوله‌های زمینه‌ای نظام انقلابی است. شرایط یادشده به شرح جدول شماره (۸) آمده است.

جدول ۸: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به شرایط زمینه‌ای

مقوله‌ها	کدهای باز
رهبری نظام انقلابی	الگو و اسوه مدیر جهادی تمام‌عیار
	ارائه تدابیر و نشان‌دادن جهت‌گیری‌های صحیح در بحبوحه مسائل
	هدایت‌گری و تبیین خطوط کلی حرکت نظام
	نظارت بر اجرای مؤثر و درست فعالیت‌ها و برنامه‌های مدیریت جهادی
	داشتن شجاعت و عقلانیت در مقابل استکبار جهانی
	پرورش امید و نگاه خوش‌بینانه در مردم نسبت به آینده
مدیریت نظام انقلابی	مدیریت جهادی
	مدیریت تحول‌آفرین
	شناسایی قابلیت‌ها و ظرفیت‌های داخلی و سوق‌دادن آنها در مسیر تحقق آرمان‌های نظام
	اعتماد و به‌کارگیری جوانان
	جهاد علمی
محیط سیاسی اجتماعی کشور و جهان اسلام	مقاومت، بیداری و هوشیاری مسلمانان
	ائتلاف و اتحاد جهان اسلام
	خودباوری و اتکای به نفس
	معنویت اسلامی
	شناخت دشمن و شیوه‌های دشمنی دشمن

شرایط
زمینه‌ای

شرایط میانجی (مداخله‌گر)

در پژوهش پیش‌رو براساس تحلیل محتوای مصاحبه‌ها و متون و فرمایشات، دو مؤلفه برای شرایط میانجی محیطی به شرح جدول شماره (۹) شناسایی شد.

جدول ۹: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به شرایط میانجی

مقوله‌ها	کدهای باز
ویژگی‌های ایجابی (ساختار نظام، کارگزاران، هدف‌گذاری، رسانه)	تبعیت و نصرت ولایت فقیه
	داشتن روحیه خودباوری و مقاومت و تقویت آن
	گرایش نداشتن به اشرافی‌گری
	اعمال نکردن سبک مدیریتی تمرکزگرا و غیرمشورتی
	داشتن روحیه ایثار و توکل
	سخت‌کوشی در کارها
	عدم خودبینی، خودپرستی و ازدست‌دادن شجاعت
	جلوگیری از نفوذ آدم‌های نامعتقد به آرمان‌های اسلامی در صفوف مسئولان
	فراموش نکردن دشمن و استضعاف‌ناپذیری
	عدم راحت‌طلبی، عدم میل به سازش، نجس‌بیدن به منافع نقد
شرایط میانجی (مداخله‌گر)	طهارت اقتصادی
	حرکت با نگاه به اهداف و آرمان‌های انقلاب
	روی‌گردانی مسئولان از ارزش‌های دینی
	دچارشدن به رکود و خموشی و افراط و چپ‌روی
	تحریف و دروغ‌پردازی رسانه‌های بیگانه درباره گذشته انقلاب
	بی‌توجهی به شعارهای انقلاب و غفلت از جریان انقلابی
	مأیوس‌سازی مردم و مسئولان و مدیران از آینده انقلاب
	عقب‌ماندگی علمی
	عیوب ساختاری و ضعف‌های مدیریتی
	وابستگی اقتصاد به نفت
	نگاه به خارج و نه به توان و ظرفیت داخلی
	زانوزدن در برابر دشمن و بوسه‌زدن بر پنجه گرگ
	فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی
تبعیض در توزیع منابع عمومی و میدان‌دادن به ویژه‌خواری و مدارا با فریب‌گران اقتصادی	
مذاکره با آمریکا	
ترویج سبک زندگی غربی در ایران	

راهبردها و پیامدها

در این پژوهش، ۹ راهبرد اساسی برای مدیریت نظام انقلابی پیشنهاد شده است که در ادامه به آن پرداخته می‌شود:

۱. داشتن عمل، سازماندهی و رفتار اسلامی و انقلابی دستگاه حاکمه کشور؛
۲. پابندی به ارزش‌ها و اصول انقلاب اسلامی در عمل، حفظ مرزبندی خود با دشمن و عقب‌نشینی نکردن از مواضع و ارزش‌های انقلابی و ملی؛
۳. داشتن استقامت و پایداری و آماده تصحیح خطاهای خویش؛
۴. پرداختن به جهاد علمی؛
۵. برجسته کردن ارزش‌های معنوی و رعایت اخلاق و فضایل در خود و جامعه؛
۶. اجرای سیاست‌های اقتصاد مقاومتی؛
۷. گسترش عدالت و مبارزه با فساد؛
۸. داشتن طهارت اقتصادی برای مقامات حکومت؛
۹. تأمین استقلال ملی و آزادی اجتماعی؛
۱۰. آلوده نشدن اندیشه و عمل رهبران و کارگزاران نظام به مفاهیم سیاسی مدرن؛
۱۱. ستمکار و ظالم بودن پادشاهان، نوکری آنها برای اجانب و بی‌دینی آنها سه محور عمده حملات به رژیم‌های دیکتاتوری و فاسد.

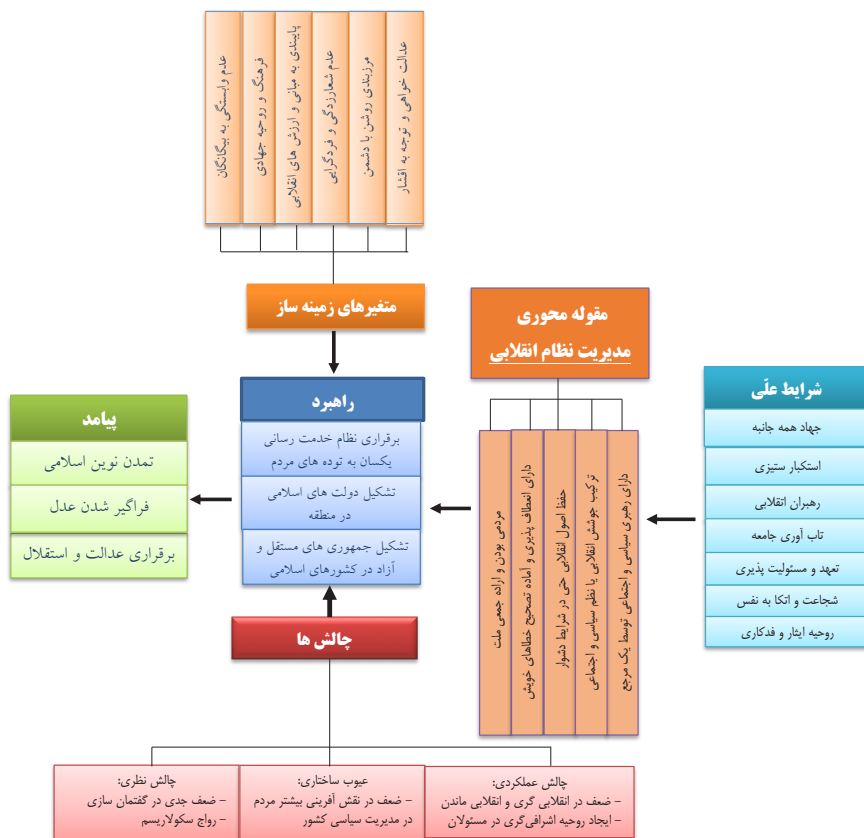
کدگذاری محوری

کدگذاری محوری با استفاده از یک پارادایم (مدل الگویی یا سرمشق) انجام می‌شود تا روابط بین شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط میانجی، راهبردها و پیامدها را نشان دهد. به عبارت دیگر، در این مرحله، مقولات فرعی در ذیل مقوله محوری قرار می‌گیرند که در شکل نشان داده شده است.

کدگذاری انتخابی (مرحله نظریه پردازی)

مدل ترسیمی^۱ ارائه شده برای مدل نظام انقلابی به صورت شکل نشان داده شده است.

شکل: مدل مدیریت نظام انقلابی

نتیجه گیری

داده‌های پژوهشی درباره گستره مفهومی، بررسی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر نظام انقلابی، راهبردهای مربوط به پدیده و پیامدهای نظام انقلابی در این بخش بررسی و تحلیل شده است. «نظریه نظام انقلابی» را نخستین بار مقام معظم رهبری (مدظله) در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ و در بیانیه گام دوم انقلاب و با هدف تبیین خاستگاه‌های اسلام انقلابی، انقلاب اسلامی و ارتباط بین نظام اسلامی و نظام جهانی ارائه دادند. برای اینکه این نظریه مفهومی رایج و ارزشی میان مسئولان داخلی و زمامداران و کارگزاران حکومتی دنیا شناسانده و از آن دفاع شود، لازم است ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های این نظریه تبیین شود.

تعریف پیشنهادی برای نظام انقلابی در پژوهش پیش‌رو براساس مدل ترسیمی و مبانی نظری بدین‌صورت است که نظام انقلابی نظام ایدئولوژیکی اسلامی موقفی است که ضمن نفی کامل ساختار ایدئولوژیکی نظام جهانی به‌دنبال استقرار عدل در دنیا و برپایی حکومت مستضعفان است و با بیداری اسلامی توده‌های مردمی تحت رهبری شجاع، آگاه به زمان و پایبند به اهداف مدنی اسلام و زنده نگه داشتن آرمان‌های اساسی انقلاب تلاش می‌کند احکام، مقررات، قوانین و برنامه‌های اسلامی را در همه شئون زندگی خویش اجرا کند. عظیم‌ترین منبع قدرت در نظام انقلابی تکیه بر قدرت لایزال الهی و اعتقاد به این باور است که در مسیر مبارزه با طاغوت، رهپویان و مجاهدان راه خدا از حمایت و عنایت خداوند برخوردار می‌شوند. دومین منبع قدرت تکیه بر حمایت و پشتیبانی توده‌های مردمی و مقام رهبری است. فرماندهی این نوع نظام با عنوان ولایت‌فقیه و امامت امت، نهادی مذهبی - سیاسی است که تمام عناصر رهبری قدرتمند و کارآمد را داراست. شهادت‌طلبی، صبر و پایداری، سازش‌ناپذیری و تحمیل اراده بر دشمن، ادای وظیفه و تکلیف، تبدیل تهدیدها به فرصت‌ها و خودباوری از جمله منابع قدرت نظام انقلابی به شمار می‌آیند. در نظام انقلابی هر دو ساحت نظام سیاسی و نظام اجتماعی کشور بر مبنای «مردم‌سالاری دینی» صورت‌بندی می‌شود. در این وضعیت هم قانون و هم حاکم به اسلام انتساب دارند. در واقع، حد نصاب نظام انقلابی چنین اقتضائاتی دارد و سطحی فروتر از آن را بر نمی‌تابد. برخلاف انقلاب‌های سیاسی - اجتماعی دنیا که بعد از سقوط رژیم گذشته و تأسیس نظام سیاسی جدید مأموریت انقلابی‌ها خاتمه‌یافته تلقی می‌شود، در نظام انقلابی، با توجه به ماهیت دینی آن، و نهضتی که از پیوند سه عنصر رهبری دینی، مکتب اسلام و مشارکت توده‌های مردم شکل می‌گیرد کار انقلابیون و رسالت انقلاب پایان نمی‌یابد و جریان پویا و قدرتمند حضور ملت در میدان‌ها و صحنه‌های گوناگون امری ضروری است. چنین امت ولایت‌مداری هرگز یأس و ناامیدی به خود راه نمی‌دهند و شکست‌ها و مصائب و مشکلات زودگذر، آنها را از پای در نمی‌آورد؛ بلکه، استوارتر در مسیر تعالی پیش می‌روند؛ بی‌تردید آنچه نظام انقلابی را در مواجهه با فتنه‌های اجتماعی مصون می‌دارد، بصیرت، اندیشه‌ورزی و بازشناسی حق و باطل از یکدیگر است.

نظام انقلابی با پشتوانه اندیشه اسلامی ناب و نفی سلطه شرق و غرب، و با طرح نظام سیاسی مبتنی بر مردم‌سالاری دینی و ظلم‌ستیزی منافع کشورهای بزرگ در منطقه را به خطر می‌اندازد. به پیامدها و دستاوردهای این نوع نظام در پنج محور اشاره می‌شود؛ نخست، طرح مجدد اسلام به مثابه مجموعه کاملی از شیوه زندگی. دوم، اعتقاد به این اصل که مدل غربی جدایی دین از سیاست فریبی بیش نیست. سوم، قدرت و موفقیت مسلمانان تنها در بازگشت به اسلام است. چهارم، طرح مجدد شریعت به مثابه قوانین الهی برای ایجاد جامعه‌ای مطلوب بر پایه عدالت اجتماعی و اخلاقیات و معنویات. پنجم، طرح مجدد جهاد مقدس علیه همه طاغوتیان و آمادگی برای شهادت در راه خدا که تنها راه مبارزه و پیروزی است.

در نظریه نظام انقلابی آرزوهای جهانی ملت‌ها ترسیم می‌شود. نظام انقلابی در باورهای مشترک مسلمانان ریشه دارد و به تمام مستضعفان عالم مربوط است. این نظام با تکیه بر توانمندی‌ها و ویژگی‌های رهبری و با پشتوانه مردمی و با توانایی بالای گفتمان اسلام‌گرایی، ذهنیت جدیدی را خلق می‌کند و آن عبارت است از پرورش فرد مسلمان به عنوان عنصر سیاسی ضددیکتاتوری و ضدامپریالیستی. ریشه‌های سیاسی نظام انقلابی بیش از ریشه‌های مذهبی آن برای غرب، رژیم‌های سکولار، ابرقدرت‌ها و قدرت‌های استعماری وحشت‌آفرین است. مهم‌ترین دستاورد نظام انقلابی در سطح جهان را می‌توان به شکل‌گیری نظام جهانی برخورد با سلطه نام برد. این نظریه در سه بعد نظام انقلابی به مثابه نظریه‌ای مبنایی، نظام انقلابی به مثابه هدفی کلان و نظام انقلابی به مثابه نظام حکومتی طرح‌شدنی است.

نکته‌ای که در بحث نظام انقلابی، به‌ویژه از سوی انقلابیون، می‌تواند مدنظر قرار گیرد، این است که این پدیده به صورت کلیت و مجموعه درهم‌تنیده دیده شود و تأکید بر یک بخش از فرایند نظام انقلابی، لزوماً تغییرات و اهداف پژوهش را پوشش نمی‌دهد. به عبارتی، برای تحقق و عینیت‌بخشیدن به این نظریه، باید هم از لحاظ ساختاری، هم از لحاظ نظامات سیاسی، اجتماعی و فرهنگی، هم از حیث هدف‌گذاری و برنامه‌ریزی به مدیریت نظام انقلابی پرداخته شود؛ چراکه، این موارد در کنار هم و با یکدیگر معنا و مفهوم پیدا می‌کنند. تحلیل مصاحبه‌ها و بیانات نشان داد که کشورها و دولت‌ها و همچنین آن دسته از افراد که در جنبش‌های آزادی‌بخش و نهضت‌های اسلامی فعالیت می‌کنند که متناسب با محیط سیاسی اجتماعی کشور خود به رهبری و مدیریت نظام انقلابی نیاز دارند و برای ایجاد چنین

نظامی ایجاد جامعه انقلابی، فرهنگ انقلابی و ساختارهای انقلابی در این باره جزء شرایط علی شمرده می‌شوند. در نهایت، پیامدهای پیاده‌سازی نظریه نظام انقلابی را می‌توان دست‌کم در چهار مورد فراگیر شدن عدل، استقلال، حکومت مستضعفان و تمدن نوین انقلابی بر شمرد. ویژگی‌های نظام انقلابی را می‌توان به این شرح بر شمرد: ۱. حاکمیت الله؛ ۲. مردمی بودن و اراده جمعی ملت؛ ۳. رهبری سیاسی و اجتماعی انقلاب به وسیله یک مرجع دینی؛ ۴. ترکیبی از عدالت خواهی، آزادی خواهی، مردم‌سالاری، معنویت‌گرایی و اخلاق؛ ۵. اسلامی بودن؛ ۶. نفوذ و قدرت معنوی رهبر؛ ۷. وحدت و همبستگی تمام اقشار ملت؛ ۸. ارتباط بین دین و سیاست؛ ۹. روحیه ایثار و شهادت‌طلبی مردم؛ ۱۰. استقلال‌طلبی؛ ۱۱. آزادی خواهی؛ ۱۲. سازش‌ناپذیری؛ ۱۳. وابستگی نداشتن به شرق و غرب؛ ۱۴. حفظ اصول انقلاب حتی در شرایط دشوار؛ ۱۵. رسیدن به پیروزی با کمترین خسارت و خونریزی؛ ۱۶. تغییرات بنیادی و پرهیز از رفوریسم؛ ۱۷. تلاش برای خودکفایی اقتصادی؛ ۱۸. پایگاه مردمی انقلاب و پذیرش آن از سوی ملت‌های آزاده جهان؛ ۱۹. دنبال کردن اهداف عمیق انسانی و معنوی در کنار اهداف مادی و اقتصادی؛ ۲۰. همراه بودن انقلاب با مشروعیت دینی؛ ۲۱. تفاهم و یگانگی میان دولت و ملت؛ ۲۲. جامعیت انقلاب اسلامی نسبت به همه ابعاد انسانی اجتماعی؛ ۲۳. تحول در جوانان؛ ۲۴. برائت از دشمنان؛ ۲۵. حمایت از مستضعفان.

منابع

- استانفورد کوهن آلوین. **تئوری های انقلاب**، ترجمه علیرضا طیب، تهران، قومس.
- امام خامنه‌ای (مدظله)، سیدعلی (۱۳۹۷). **بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی**، دسترسی در:
<http://farsi.khamenei.ir/message-content?id=41673>
- امام خمینی (ره)، سید روح‌الله. **وصیت‌نامه الهی - سیاسی حضرت امام خمینی (ره)**، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
- امام خمینی (ره)، روح‌الله (۱۳۸۹)، **صحیفه امام**، تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره)، چاپ پنجم
- برینتون، کرین (۱۳۶۳). **کالبد شکافی چهار انقلاب**، ترجمه محسن ثلاثی تهران، چاپ سوم.
- پورجباری پژمان (۱۳۹۷). **دستاوردشناسی چهل سال انقلاب اسلامی**، تهران، معاونت فرهنگی و اجتماعی سازمان بسیج مستضعفین.
- حشمت‌زاده، محمدباقر (۱۳۹۰). **تحلیل و شناخت انقلاب اسلامی**، تهران، انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی.
- خسروی، حسن، محمود فلاح و وحید دهنوی (۱۳۹۵). «جمهوریت و اسلامیت در گفتمان حقوق اساسی ایران با تأکید بر اندیشه امام خمینی (ره)»، **فصلنامه پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی**، سال ششم، شماره ۱۳، بهار و تابستان، صفحه ۱۲۹ - ۱۶۲.
- چالمرز، جانسون (۱۳۶۳). **تحول انقلابی**، ترجمه حمید الیاسی، تهران، امیرکبیر.
- حسنی، محمدحسن (۱۳۷۸). **نوسازی جامعه از دیدگاه امام خمینی (ره)**، قم، مؤسسه چاپ و نشر عروج.
- شفیعی، احمد (۱۳۸۵). «انقلاب اسلامی از منظر رهبر معظم انقلاب اسلامی»، **فصلنامه حصون**، بهار، شماره ۷، ص ۳۲-۷.
- غمامی، سید محمد مهدی غمامی و اسماعیل آجرلو (۱۳۹۷). «الزامات تحقق امت اسلامی و گذار از دولت مدرن (بررسی موضوعی در کشورهای اسلامی)»، **فصلنامه حکومت اسلامی**، دوره ۲۳، شماره ۳، شماره پیاپی ۸۹، صفحه ۱۶۷ - ۱۹۵.
- مبینی، محمد (۱۳۹۶). «پارادایم مبتنی بر منابع به‌عنوان ضرورت ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران»، **فصلنامه معرفت سیاسی**، سال نهم، شماره دوم، پیاپی ۱۸، پاییز و زمستان، صفحه ۱۲۶.

- مبینی محمد (۱۳۹۵). «طراحی الگوی اسلامی - ایرانی مدیریت جهادی جهت عینیت بخشیدن به ام‌القرای جهان اسلام»، فصلنامه مدیریت اسلامی، سال ۲۴، شماره ۲، صفحه ۱۳۷ - ۱۶۰.

- محمدی، منوچهر (۱۳۹۳). دستاوردهای کلان انقلاب اسلامی در سطوح ملی، منطقه‌ای، جهانی و تاریخی. تهران، دفتر نشر معارف.

- Huntington. Samuel – P (1968); Political Order in Changing Societies, New Haven: P.264.

